

Länstyrelserna

Norrbottnen, Västerbotten
Jämtland och Västernorrland

Prostitution i norra Sverige

En kartläggning av omfattningen i Norrbotten,
Västerbotten, Västernorrland och Jämtland 2017

Titel: Prostitution i norra Sverige - En kartläggning av omfattningen i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland 2017

Utgiven av: Länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland

Text: Amanda Lundberg Eriksson, Emma Nygren och Sara Moberg

Bild framsida: www.mostphotos.com

E-post: vasterbotten@lansstyrelsen.se

norrbotten@lansstyrelsen.se

jamtland@lansstyrelsen.se

vasternorrland@lansstyrelsen.se

Telefon: Länsstyrelsen Västerbotten 010 - 225 40 00

Länsstyrelsen Norrbotten 010 - 225 50 00,

Länsstyrelsen Västernorrland 0611 - 34 90 00

Länsstyrelsen Jämtland 010 - 225 30 00

Internet: www.lansstyrelsen.se

Innehåll

Begrepp och uttryck som förekommer i annonserna och används i kartläggningen	4
Bakgrund, syfte och utgångspunkter	5
Vad prostitution är	5
Genomförande	5
Antal annonser och profiler	7
Antal personer utsatta i prostitution	7
Kön	7
Ålder	8
Ursprung och språk	8
Situationen för utsatta	8
Förövarna	9
Framgångsfaktorer och utvecklingsområden	9
Framgångsfaktorer	9
Ökat stöd för utsatta	9
Samverkan	9
Tydliga och gemensamma rutiner	9
Förebyggande arbete	9
Attityder och resurser	10
Efterfrågan	10
Utvecklingsområden	11
Slutsatser	12
Referenser	13

Begrepp som förekommer i annonserna och används i kartläggningen

- **Förövare** är termen som används här för den person som betalat/planerat att betala någon form av ersättning för en sexuell tjänst. Köpare, som är den vanligaste termen i sammanhanget, förmedlar inte att personen gjort/ska göra något brottsligt och utsätter en annan person för ett övergrepp. Förövarna i dessa fall är oftast män och kommer därför i texten ibland att refereras till som “han”.
- **Utsatt.** Den stora majoriteten av dem som befinner sig i prostitution är kvinnor. Det förekommer även män och transpersoner. Därför används “den/de utsatta” som könsneutralt begrepp och för att flytta fokus från att vara till exempel “säljare” eller prostituerad som en form av yrkestitel, till att tydliggöra den utsattas situation.
- **Övergrepp** används som benämning på det förövaren har begått mot den utsatta för att markera att den sexuella tjänsten inte sker på lika villkor.

Bakgrund, syfte och utgångspunkter

Utgångspunkten för länsstyrelsernas arbete mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål är svensk jämställdhetspolitik och lag om förbud mot köp av sexuella tjänster¹.

Enligt den syn på sexhandeln som ligger till grund för svensk jämställdhetspolitik är sexhandeln således en form av manligt våld mot kvinnor och ett av de mer extrema uttrycken för en ojämlikhet som tar sig i uttryck i att män kan köpa och utnyttja kvinnor och barn och behandla dem som varor².

Som en del i det jämställdhetspolitiska arbetet genomförde länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland under 2016 en kartläggning av omfattningen gällande sex mot ersättning i de fyra länen³. Under våren 2017 har ytterligare en studie av omfattningen genomförts i form av kartläggning av internetannonser samt intervjuer med yrkesverksamma som möter personer utsatta för prostitution. Avsikten med kartläggningarna är att skapa kunskap om omfattningen samt av behov av åtgärder för ett verkningsfullt arbete mot prostitutionen. I den här rapporten jämförs resultaten från de båda kartläggningarna genomförda 2016 och 2017.

Kartläggningen ska fungera som ett kunskapsunderlag, en lägesrapport och identifiera utvecklingsområden för det fortsatta arbetet mot prostitution. Tre frågeställningar utgör utgångspunkt för rapporten:

Vad är prostitution?

Hur ser prostitutionen ut i de fyra nordligaste länen?

Hur skulle arbetet mot prostitution kunna utvecklas och förstärkas?

Definition av prostitution

Socialstyrelsens definition av prostitution är: "Prostitution är när minst två parter köper eller säljer sexuella tjänster mot ersättning (vanligen ekonomisk); vilken utgör en förutsättning för den sexuella tjänsten⁴.

Lag om förbud mot köp av sexuella tjänster⁵ trädde i kraft 1 januari 1999 och innebär att det är köpet av sexuell tjänst som är brottsligt, men inte att sälja sex. Lagen utformades på det sättet för att skydda den som blir utsatt, och med förhoppning om en normerande effekt. I en studie gjord av Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK)

jämförs situationen gällande den så kallade gatuprostitutionen i Sverige med motsvarande situation i Norge och Danmark, vilken innan införandet av lagen var ungefär lika utbredd i de tre ländernas huvudstäder. Efter de första tio åren visade det sig att gatuprostitutionen hade halverats i Sverige i jämförelse med de två grannländerna. Ungefär efter halva tiden, år 2005, visade mätningar att internetprostitutionen ökat i samtliga länder, men inte i Sverige. Det fanns inga tecken på att prostitutionen bara skulle ha flyttats till andra forum.⁶

Genomförande

För att få en bild av förekomsten av prostitution i norra Sverige, har länsstyrelserna under en avgränsad tidsperiod kartlagt hur internet används för detta ändamål. Kartläggningen består i att undersöka antalet annonser och profiler som erbjuder "sex mot ersättning" i länen. Inhämtning av data har enbart fokuserat på den så kallade öppna prostitutionen. Det innebär information tillgänglig på internet utan krav på användare eller inloggning på de sidor som annonserna/profilerna finns, och således utan tillgång till varken kommentarsfält eller recensioner. Exempel på sidor som hittades var escort69.se, happyescorts.com, rosasidan.ws och sex-tjejer.com. Datainsamlingen gjordes av företaget Glykol vid fyra tillfällen: 2017-02-01, 2017-03-01, 2017-04-28 och 2017-05-24.

De sökträffar som redovisas består av både profiler och annonser, vilka skiljer sig från varandra på följande sätt:

- Profiler kännetecknas av att det är en plattform på webben där en individ samlar information om sig, bilder, information och ibland kommunikation med andra. Ett sätt för individen att presentera sig själv på internet.
- Annonser är mer flyktiga och är ofta kopplade till ett flöde som uppdateras med nya annonser löpande. De är ofta mer kortfattade, inte lika strukturerade, och innehåller sällan mer än en bild.

1 SFS 1998:408. Lag om förbud mot köp av sexuella tjänster.

2 SOU 2010:49:55. Förbud mot köp av sexuell tjänst.

3 Länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland (2016) Prostitution och människohandel för sexuella ändamål 2016: En omfattningskartläggning gällande Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland.

4 SOU 1995:15. Könshandeln.

5 SFS 1998:408. Lag om förbud mot köp av sexuella tjänster.

6 Nationellt centrum för kvinnofrid. Utnyttjande i prostitution. <http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/valdsutsatthet-och-sarskild-sarbarhet/utnyttjande-i-prostitution/> (Hämtad 2017-06-10)

The image shows a screenshot of a web form with three overlapping panels. The top panel, titled 'Tjänster', contains a sub-section 'Tjänster (Blank väljer allt)' with checkboxes for '69', 'Amerikansk', 'Mjolkning / Laktation Amningservice', and 'Mumifisering'. The middle-left panel, titled 'Utseende', contains a sub-section 'Hudfärg (Blank väljer allt)' with checkboxes for 'Asiatisk', 'Mörk', 'Gyllene br', and 'Ljus'. The middle-right panel, titled 'Nationalitet / Språk som talas', contains a sub-section 'Nationalitet (Blank väljer allt)' with checkboxes for various nationalities: Australian, Belgisk, Brasilianska, Brittiskt, Bulgariska, Colombian, Cuban, Danska, Estniska, Franska, Gambisk, Grekiska, Irländska, Italienska, Kroatiska, Malaysian, Panama, Polish, Ryska, Serbiska, Spanska, Svenska, Swiss, Tjeckiska, Ungerska, Venezuelansk, and Vitryska. Below this is a sub-section 'Språk som talas (Blank väljer allt)' with two dropdown menus. The bottom panel, partially visible, contains a sub-section 'Silikon bröst (Blank väljer allt)' with a dropdown menu. Other visible sections include 'Längd (cm)', 'Skostorlek', and 'bröstorlek', each with 'Från:' and 'Till:' input fields.

För en fördjupad bild av de utsattas situation och vad de yrkesverksamma ser för behov av insatser som de menar skulle stärka arbetet med att motverka prostitution och människohandel har fem personer från olika län och med olika yrken intervjuats.

- Regionskoordinatören mot prostitution och människohandel i region Nord vars arbete består bland annat i att bistå myndigheter vid människohandelsärenden, fungera som regional aktör med spetskompetens samt synkronisera det regionala arbetet på området med det nationella.
- En representant från polisen.
- En representant från socialtjänsten som arbetar vid en centrumbildning mot våld.
- En integrationsassistent från ett boende för ensamkommande barn.
- En representant från en Kvinno- och tjejjour.

Prostitution i norra Sverige

För att få en bättre bild av verkligheten varvas presentationen av siffrorna med vad som framkommit under intervjuerna.

Antal annonser och profiler

Totalt fann kartläggningen 509 annonser och profiler direkt riktade mot något av de fyra nordligaste länen. Flest annonser, 160 stycken, var riktade mot Västerbotten och lägst antal, 71 stycken var riktade mot Jämtland. Datainsamlingen visar att antalet annonser/profiler varierar mellan de fyra olika inhämtningstillfällena. Flest annonser och profiler fanns i alla länen under inhämtningstillfället den 1 mars 2017. Antalet annonser/profiler under inhämtningstillfällena 2017 är, med något enstaka undantag, högre än under den liknande datainsamlingen som gjordes i augusti 2016. Informanterna beskriver att skillnaderna mellan de olika datumen till viss del kan bero på vilken tid på året som inhämtningen gjordes. Augusti brukar beskrivas som en "lågsäsong" när det gäller köp av sexuell tjänst medan tidig vår, mars/april, ses som "högsäsong". De intervjuade pekar på att en möjlig förklaring till att köp av sexuell tjänst minskar kan vara att det är vanligare att de spenderar mer tid med sin eventuella familj under sommaren. Detta gäller främst Region Nord. På samma sätt skulle "högsäsong" kunna förklaras med att det är en period där många jobbar mycket, kanske reser i jobbet och därmed spenderar mindre tid med familjen. Detta är inget som undersöks i den här kartläggningen och för att få ett tydligare svar skulle kräva en studie med fokus på förövarna.

Län	2016	2017
Norrbottn	16	119
Västerbotten	21	160
Västernorrland	16	159
Jämtland	6	71
Totalt	59	509

Tabell 1. Antal profiler och annonser fördelat på respektive län.

Antal personer utsatta i prostitution

Genom att undersöka antal annonser och profiler och sedan ta bort de personer som förekommer fler än en gång framkommer att det under de fyra inhämtningstillfällena fanns runt 270 unika personer utsatta för prostitutionen i norra Sverige. I Jämtland fann undersökningen 43 personer, i Norrbotten 54 personer, i Västernorrland 82 personer och i Västerbotten 92 personer. I samtliga län fanns flest personer i de större städerna: Luleå, Umeå, Sundsvall och Östersund. Tittar vi på varje enskilt inhämtningstillfälle var för sig hittar vi allt från 14 personer i Norrbotten den första februari till 65 personer i Västerbotten den första mars. Undersökningen av annonser och profiler som gjordes i början av augusti 2016 fann ca 50 personer utsatta för prostitution i länen, från 6 personer i Jämtland till 21 personer i Västerbotten⁷.

Som tidigare nämnts visar dessa siffror enbart öppna annonser/profiler på internet och bör därför ses som ett minimumantal gällande för personer som var utsatta för prostitution. Det verkliga antalet är med största sannolikhet mycket högre. Tre av informanterna i denna kartläggning möter kvinnor utsatta för prostitution i sitt arbete, antalet kontakter de har med utsatta kvinnor är mycket lägre än antalet annonser och profiler.

Kön

Av personerna i annonserna/profilerna som under inhämtningstillfällena befann sig i prostitution var de flesta, 231 stycken, kvinnor. Undersökningen visar även att det fanns 29 män och 11 transsexuella personer varav två personer definierade sig som FTM och nio personer som transsexuella/transvestiter.

Län	Kvinnor	Män	Transsexuella/transvestiter
Norrbottn	50	3	1
Västerbotten	75	7	10
Västernorrland	69	13	0
Jämtland	37	6	0
Totalt	231	29	11

Tabell 2. Kön fördelat på respektive län.

Informanterna bekräftar bilden av att det till allra största del är kvinnor som är utsatta i prostitution. De har hittills i sitt arbete enbart mött kvinnor men känner igen att det även förekommer annonser och profiler med män. Länsstyrelsen Stockholm gjorde år 2014 en omfattningskartläggning över situationen nationellt och identifierade då några bristområden vad det gäller omfattning och form. De kom fram till att det behövs mer kunskap särskilt när det kommer till transpersoner, ensamkommande barn och ungdomar samt personer som bara tillfälligt befinner sig i

⁷ Länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland (2016) Prostitution och människohandel för sexuella ändamål 2016: En omfattningskartläggning gällande Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland.

Sverige⁸. År 2015 gjordes kartläggningen “Osynlig synlig verklighet - prostitution i Jönköpings län” av Länsstyrelsen i Jönköping som visade på ännu en dold grupp - pojkar och män inom prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Det är viktigt att belysa dessa grupper som tidigare kartläggningar har konstaterat är dolda, för att minska risken att förmedla en bild som inte stämmer överens med hur det faktiskt ser ut.

Transsexuell är ett begrepp för att beskriva en person som inte identifierar sig med den könstillhörighet hen föddes med. FTM står för “female to male” och syftar på en person som genomgått en könskorrigering, och som innan denna identifierades som kvinna och nu som man. MTF är således motsvarigheten som står för “male to female”. Transvestit syftar på en person som klär sig “könsöverskridande”. Det kan handla om en kvinna som använder sig av typiskt manliga attribut, som kläder och kroppsspråk, och vice versa. Detta har inget med en persons könsidentitet att göra och ska alltså inte förväxlas med transsexualitet.

Alder

Personerna som återfanns i undersökningen visar på ett stort åldersspann, från 19 till 70 år. Den allra vanligaste åldern hos dessa personer var mellan 21 och 24 år. Siffrorna bekräftas av informanterna då de i sitt arbete främst haft kontakt med kvinnor i 20–25 års ålder.

Några som inte syns i siffrorna är utsatta barn och ungdomar. Informanterna berättar att de arbetat med fall där den utsatta misstänks vara under 18 år och att det vid flera tillfällen finns misstanke om att kvinnorna i annonser/profiler har lägre ålder än den angivna. Länsstyrelsens kartläggning från 2016 visar också på flera fall där ensamkommande flyktingbarn misstänks vara utsatta. Informanterna tar upp att efterfrågan är stor på så unga tjejer som möjligt, samtidigt som annonsörerna vet om att det är riskabelt att i annonser skriva ut en lägre ålder än 18 år då polisen är extra uppmärksamma på brott mot barn.

Ursprung och språk

Texten i annonser och profiler är med två undantag skrivna på engelska och svenska. När det gäller ursprung visar kartläggningen att omkring en tredjedel (24 stycken) uppgett att de har svenskt ursprung, nästan lika många (23 stycken) säger sig komma från olika länder i övriga Europa. En sjundedel uppger Afrika som ursprung, en sjundedel Sydamerika och ytterst få uppger Asien. Dessa siffror skiljer sig från informanternas erfarenheter. De flesta de möter kommer från något annat land än Sverige, ofta från Nigeria, Ryssland eller Rumänien. Samtliga informanter som möter kvinnor i prostitution träffar många kvinnor från Rumänien samtidigt som ingen av kvinnorna i de annonser/profiler som förekom i undersökningen har uppgett Rumänien som ursprungsland. Informanterna upplever att det som finns att läsa om kvin-

norna i annonserna/profilerna inte stämmer överens med verkligheten. Exempelvis kan det språk som är angett i annonsen/profilen ge en felaktig bild av var kvinnan kommer ifrån och vilket språk hon behärskar. Det kan vara ett tecken på att annonsen/profilen är skriven av någon annan än kvinnan själv.

Situationen för utsatta

Informanterna som möter kvinnor i prostitution beskriver deras situation som svår. Många visar på psykisk ohälsa till följd av prostitution och är i behov av psykologiskt stöd.

Många gånger kan kvinnorna ha tidigare erfarenheter av sexuella trauman under barndomen eller under flykt till Sverige.

Fattigdom och olika former av hot och tvång beskrivs av informanterna som den främsta anledningen till att kvinnorna befinner sig i prostitutionen. I vissa fall är de tvingade till prostitution av sina pojkvänner och andra gånger är hotet riktat mot familjemedlemmar som kan befinna sig i kvinnornas hemländer. För kvinnor i aktivt missbruk kan prostitutionen vara ett sätt att få droger eller någonstans att sova.

Kvinnor som har annat ursprung än svenskt kan sakna uppehållstillstånd, har ofta dåliga erfarenheter av polis och andra myndigheter och känner sällan till lagstiftning eller sina rättigheter i Sverige. Många gånger finns det någon annan person som sköter marknadsföringen, bokning etcetera åt dessa kvinnor. Många åker runt från stad till stad och stannar två till tre dagar innan de åker vidare till nästa ort.

Informanterna berättar att många kvinnor i prostitution lever med en stor hotbild och att det är viktigt att de får tidigt och rätt stöd, samtidigt som de upplever en osäkerhet hos myndigheterna i hur de kan stötta dessa kvinnor. Kvinnor utan uppehållstillstånd i Sverige kan få stöd i att återvända till hemlandet men det är svårt att säga hur situationen kommer att se ut för henne där och vilken hjälp hon kommer att få. Ett tryggt återvändande är en nyckelfråga och återvändandeprogrammet som Länsstyrelsen Stockholm på uppdrag av regeringen driver finns för att säkra upp detta. Återvändandeprogrammet syftar till att möjliggöra för utsatta att lämna prostitutionen och minska risken för att utsättas igen genom att bland annat skapa en trygghet vid återvändandet och en tid efter.

Detta gäller också för barn i prostitution som saknar uppehållstillstånd i Sverige. Informanterna berättar att bristfälliga rutiner gör att socialtjänsten inte vet hur de ska agera för att kunna erbjuda barnet skydd och stöd. De beskriver en osäkerhet kring dessa barns rätt till skydd och stöd.

⁸ Endrit Mujaj och Amanda Netscher. *Prostitutionen i Sverige. En omfattningskartläggning*. Länsstyrelsen Stockholms län, 2015

Förövarna

Siffrorna från datainsamlingen säger inget om vilka som betalar för sexuella tjänster. Informanterna som i sitt arbete mött förövare berättar att det är svårt att återge någon generell bild av vilka dessa personer är förutom att de i samtliga situationer varit män. Informanterna har mött förövarna när polisen gjort tillslag vid misstanke om prostitution. Vissa av männen har varit ångerfulla, vissa hamnar i kris och de flesta erkänner direkt vad de gjort sig skyldiga till. En konfrontation av polisen är för många en extrem situation vilket gör att förövarnas reaktioner inte säger så mycket om deras åsikter, motiv och agerande innan ingripandet. Informanterna är eniga om att ett större fokus bör läggas på förövarna och ser polisens tillslag som ett av få tillfällen där dessa män blir synliga. Enligt informanterna skulle förövarna kunna synliggöras mer genom att tydliggöra vilka det är polisen möter i samband med tillslag. De nämner också att ett sätt att synliggöra och skaffa kunskap om förövarna kan vara att närmare studera hur de kommunicerar med varandra i kommentarsfält och recensionssystem kopplade till annonser/profiler.

Framgångsfaktorer och utvecklingsområden

Framgångsfaktorer

I intervjuerna framkommer olika exempel på vad som gör att arbetet fungerar så bra som möjligt under de förutsättningar som finns. Grundläggande för att i ett tidigt skede ge rätt stöd för utsatta är enligt informanterna att behandla prostitution på ett liknande sätt som ärenden som rör våld i nära relation. Med det som utgångspunkt ökar sannolikheten att det görs en hot- och riskbedömning över kvinnans situation, vid behov ordnas plats på skyddat boende och att den utsatta i ett tidigt skede får information om exempelvis lagstiftning, återvändarprogram och möjligheter till skydd och stöd. En annan framgångsfaktor som nämns av informanterna är när polisen inför ett tillslag informerar regionskoordinatören och/eller socialtjänst samt vid tillslaget har med sig en person med särskilt ansvar att stötta och ge information till den utsatta.

Ökat stöd för utsatta

Informanterna är eniga om att det skulle behöva satsas på verksamheter dit både utsatta och förövare kan hänvisas till för stöd, men med prioritet på en verksamhet med stöd för de brottsutsatta. Exempel på utvecklingsområden som ges av informanterna är en ökad satsning på centrumbildningar, som dels skulle fungera som direkt stöd för utsatta och dels som kompetenscentrum för yrkesverksamma. Det skulle även vara värdefullt att satsa på och stärka frivilligorganisationers arbete, där det finns erfarenhet och kunskap kring målgruppen, som till exempel lokala kvinnojourer och liknande. Informanterna ser ett stort

behov av ett telefonnummer att hänvisa utsatta till för ett lättillgängligt sätt att få kontakt med lämpligt stöd.

Informanterna tar även upp att det saknas en snabbare väg in i psykiatri då det finns ett behov av att kunna remittera utsatta dit. Väntetiderna är långa och det är inte alla som ges möjligheten att komma dit trots att behovet finns.

Samverkan

Fungerande samverkan är något samtliga informanter ser som en framgångsfaktor och något som underlättar det egna arbetet avsevärt. Informanterna ser ett utvecklingsområde då det gäller samverkan med sjukvården i allmänhet - och psykiatri och kvinnoklinik i synnerhet, som i dagsläget inte ingår i samverkansgrupper och nätverk på området. Informanterna beskriver också att omorganiseringar inom myndigheter kan försämra förutsättningarna för god samverkan. Vid förändringar inom verksamheten ser informanterna därför ett ökat behov av att fokusera på samverkan så att fungerande rutiner och kontakter inte förloras.

Tydliga och gemensamma rutiner

Informanterna ser ett stort utvecklingsområde då det gäller handlingsplaner och rutiner då det inom vissa verksamheter helt saknas på området prostitution och människohandel. Exempelvis upplever representanten från boende för ensamkommande barn att chefer och andra inom dessa verksamheter känner till att de arbetar med en riskgrupp för prostitution och påtalar att det förekommer. Samtliga informanter ser också ett behov av att göra existerande handlingsplaner/rutiner tydligare, mer konkreta och mer samstämmiga mellan olika myndigheter och verksamheter.

Det finns en enighet hos informanterna att polisens arbete mot prostitution kan stärkas. Exempel på utvecklingsområden inom polisen är en tydlig handlingsplan med planerade aktiviteter i form av tillslag och nationella mål samt utökad spaningsverksamhet för att även studera annonser/profiler på låsta forum.

Förebyggande arbete

Samtliga informanter är eniga om att förebyggande arbete mot prostitution är viktigt och något som kan utvecklas. Några av informanterna anser att de idag arbetar i liten eller ingen utsträckning med förebyggande insatser. Genom att sprida kunskap och erfarenheter kan de dock vara med och synliggöra konsekvenser av prostitution och situationen för utsatta. Informanterna ser en utvecklingsmöjlighet i att mer aktivt rikta sig till utsatta och potentiella förövare. Exempelvis skulle polis, socialtjänst och/eller andra aktörer själva kunna annonsera på sidor där prostitution sker och informera om vilket stöd som finns att få och nå de som vill förändra ett beteende eller besöker sidan för första gången.

Representanten från boenden för ensamkommande barn berättar att det i hans arbetsuppgifter ingår att prata med ungdomarna på boendet om exempelvis normer, sexualitet och värderingar. På så sett anser hen att personalen har möjlighet att förebygga och upptäcka prostitution. Informanten ser samtidigt att det finns en osäkerhet bland personalen och de har inte fått någon särskild utbildning eller introduktion till de material och rutiner de förväntas följa. Systemet de har idag innebär att en själv måste vara väldigt insatt och van vid vad och hur en kan ta upp teman som rör exempelvis sex och samtycke. Informanten tror att arbetet med att förebygga och upptäcka att någon utsätter eller utsätts för prostitution skulle kunna förbättras genom utbildning i normer och en gemensam normkritisk och öppen värdegrund som alla i personalen ska utgå ifrån.

Som utvecklingsområde när det gäller förebyggande arbete tar informanterna upp att närmare studera kopplingen mellan pornografi och prostitution. Forskning på området visar på flera kopplingar däremellan exempelvis att ett flertal kvinnor i prostitution även deltagit i produktionen av pornografi⁹. Pornografi beskrivs också av informanter och av forskare som en bidragande orsak till destruktiva normer kring sex och sexuell ohälsa bland unga. Representanten från Kvinno- och tjejjouren tar upp att många unga kommer i kontakt med porr i tidig ålder vilket även stöds av en studie som visar att genomsnittsåldern för att börja titta på porr för killar är 11,5 år¹⁰. Informanten menar att pornografi är en av de första saker många unga möter i utforskandet av sin sexualitet vilket därmed har stor påverkan på deras syn på vad sex är och hur de förväntas ha det. Forskning på området visar att mainstream-pornografin idag skildrar kvinnor som inledningsvis säger nej men successivt går med på sex med starka inslag av verbal och fysisk aggression. Forskarna menar att de som tittar på pornografi får bilden av att kvinnligt motstånd och manlig aggressivitet ingår i den sexuella akten¹¹.

Attityder och resurser

Informanterna påpekar att de ser flera olika områden där arbetet mot prostitution skulle kunna utvecklas och förstärkas men att det saknas resurser som behövs för att föra arbetet framåt. Informanterna upplever en generell okunskap kring omfattningen av prostitution i norra Sverige och att många inte är insatta i hur vanligt förekommande prostitution är. Detta tror informanterna kan göra att arbetet mot prostitution inte prioriteras. Informanterna tar också upp att prostitution som brott ligger lågt i straffskalan vilket kan bidra till att det får lägre prioritet i polisens arbete. För att höja prioriteten och utöka resurserna på området ser informanterna ett behov av att satsa på att stärka kopplingen mellan prostitution och människohandelsbrott och på sikt se över möjliga förändringar i lagstiftning.

Efterfrågan

Det är svårt att utifrån datainsamlingen säga något specifikt angående efterfrågan av dessa tjänster i norra Sverige – förutom att den finns. Om det inte fanns en efterfrågan i de fyra länen skulle undersökningen inte generera några annonser. Att det är efterfrågan på personer som erbjuder sexuella tjänster mot ersättning som styr och upprätthåller prostitution och människohandel för sexuella ändamål är tydligt, oberoende av geografisk plats. Om det inte finns någon efterfrågan har inte tillgången heller något kommersiellt värde, och som det ser ut idag är prostitution, vid sidan av vapen och narkotika, en av de största marknaderna för kriminella nätverk¹². Det kommer med andra ord fortsätta vara lönsamt för människohandlare och andra som utnyttjar människor i utsatta situationer, så länge det finns en efterfrågan.

9 Waltman, M. (2010). "Rethinking Democracy: Legal Challenges to Pornography and Sex Inequality in Canada, Sweden and the United States," *Political Research Quarterly*, Vol. 63 (1):218-237

10 Unizon (2016) Porr och prostitution- en rapport om utsatthet och efterfrågan http://unizon.se/sites/default/files/media/porr_och_prostitution_unizons_rapport_0.pdf (Hämtad 2017-09-20)

11 Bridges, A. J., Wosnitzer, R., Scharrer, E., Sun, C., and Liberman, R. (2010). "Aggression and sexual behavior in best-selling pornography videos: A content analysis update," *Violence Against Women*, 16(10):1065-1085

12 Länsstyrelsen Stockholm. Manual vid misstanke om människohandel - Skydd och stöd till människohandelsoffer. Rapport 2016:5. Stockholm: Länsstyrelsen Stockholm, 2016.

Utvecklingsområden

Arbetsätt och resurser

- Upprätta/stärka samverkan mellan, sjukvård, i första hand psykiatri och kvinnoklinik, socialtjänst, polis, migrationsverk och ideella organisationer
- Förutom att använda *Manual vid misstanke om människohandel - Skydd och stöd till människohandelsoffer*¹³, bör det finnas/etableras konkreta handlingsplaner specifikt framtagna för prostitution och människohandel med tydliga gemensamma aktiviteter i kommunerna, men även specifika handlingsplaner för exempelvis
 - sjukvård
 - polis
 - ensamkommande barn
- Arbeta mer uppsökande och aktivt förebyggande till exempel genom att annonsera om stöd där annonserna finns och skicka ut brev/mail med information till de som har annonser
- Någonstans att hänvisa med funktionen information och stöd för offer i första hand och förövare i andra hand
- Kompetenscentrum för mindre orter
- Stärka polisens arbete genom planerade tillslag, resurser för att stötta utsatta vid tillslag
- Satsa på centrumbildningar i större städer

Attityder

- Fortsätta synliggöra förekomsten av prostitution
- Fortsätta synliggöra utsatthet och konsekvenser av prostitution för att ge arbete med frågan högre prioritet
- Stärka kopplingen mellan prostitution och människohandel – kan ge högre straff och därmed öka prioriteten.

¹³ Länsstyrelsen Stockholm. Manual vid misstanke om människohandel - Skydd och stöd till människohandelsoffer. Rapport 2016:5. Stockholm: Länsstyrelsen Stockholm, 2016.

Slutsatser

Kartläggningen visar att prostitution och människohandel för sexuella ändamål finns representerat i hela regionen baserat på datainsamlingen av internetannonser samt yrkesverksammars upplevelser och erfarenheter. Av de cirka 270 personer som kartläggningen fann bakom annonserna kommer få i kontakt med någon som kan ge dem information, erbjuda stöd eller lyssna på deras berättelse.

Hur vi pratar om något påverkar hur vi förstår och definierar fenomenet, i det här fallet prostitution. I den här kartläggningen används därför begreppen ”förövare” och ”utsatt” istället för de mer frekvent använda begreppen ”säljare” och ”köpare”. Detta är för att tydliggöra att prostitution inte handlar om försäljning av varor på en marknad. Det handlar om människor och deras kroppar och det handlar om att den ena parten blir utsatt för ett brott och den andra är förövare genom att betala för en sexuell tjänst.

Det är svårt att få en rättvisande bild av vilka de utsatta är och hur deras situation ser ut då en stor del av prostitutionens värld är väl dold. Några grupper har kunnat identifieras som extra osynliga och dessa är exempelvis unga homosexuella män, ensamkommande barn och transsexuella personer. Även minderåriga som befinner sig i prostitution är mer osynliga då de inte skulle förekomma i de forum där polis eller andra myndigheter agerar för att upptäcka prostitution, eller för att de tvingas ljuga om sin ålder. Många barn som är utsatta för prostitution kommer därför aldrig i kontakt med någon myndighet eller organisation som kan ge dem relevant stöd och hjälp. Ytterligare forskning, särskilt inriktad för att kartlägga dessa grupper, skulle därför vara önskvärt.

Majoriteten av de utsatta som de yrkesverksamma möter har utländskt ursprung medan siffrorna visar ett stort antal personer med svenskt ursprung. Då människohandelsbrott prioriteras högre av polisen, kan det vara en del av förklaringen till varför de möter utlandsfödda i större utsträckning, eftersom det ofta finns en misstanke om att det finns en ytterligare part som gynnas i dessa fall. I dagsläget sker en stor del av polisens arbete mot prostitution genom samarbete med och spaning på hotell. Det kan bidra till uppfattningen att många utsatta inte är från Sverige då dessa ofta inte har möjlighet att erbjuda de sexuella tjänsterna någon annanstans än på hotell, även eftersom de många gånger inte stannar på samma ort en längre tid.

Efter att kartläggningen avslutades har lätt tillgängliga annonssidor med länkning till ukrainska escortsidor som riktar sig mot regionen uppdagats. En möjlig förklaring till detta är att om du är ukrainsk medborgare och innehavare av ett biometriskt pass, har du från den 11 juni 2017 möjlighet att resa till Schengenområdet utan visum. Även Moldaviska sidor med erbjudande om Escort tjänster har

ökat riktat till regionen. Detta är en utveckling som bör följas för att se om det rent faktiskt också kommer öka med antalet identifierade personer i regionen från dessa länder och hur deras utsatthet ser ut. I denna kartläggning fanns det inga annonser som utgav sig vara från Ukraina eller Moldavien, eller rent faktiska erfarenheter från de professionella av att möta utsatta personer från dessa länder.

Efter att ha kartlagt förekomst och tillgången över tid, med det tydliga resultatet att prostitution och människohandel för sexuella ändamål är utbrett i norra Sverige, har även några utvecklingsmöjligheter för det fortsatta arbetet framkommit. En viktig faktor som informanterna tydliggjorde är samverkan och kompetensutveckling som det behöver satsas på ytterligare. Vikten av förebyggande arbete lyfts fram under intervjuerna, särskilt med målgruppen unga i fokus. Dels för att sprida sunda normer kring sexualitet och dels för att förhindra efterfrågan. Det är efterfrågan som gör att prostitutionen och människohandeln för sexuella ändamål inte minskar. Efterfrågan är även det som styr både omfattning och utformning – vad som finns att tillgå och i vilken utsträckning. Tillgången är en direkt spegling av efterfrågan. För att kunna arbeta för att efterfrågan ska minska, och slutligen upphöra, behövs mer kunskap om personerna som står för efterfrågan: förövarna. Detta är något som skulle kunna vara givande att fokusera på vid vidare kartläggningar och forskning på området

Referenser

Bridges, A. J., Wosnitzer, R., Scharrer, E., Sun, C., and Liberman, R. (2010). "Aggression and sexual behavior in best-selling pornography videos: A content analysis update," *Violence Against Women*, 16(10):1065–1085

Endrit Mujaj och Amanda Netscher. Prostitutionen i Sverige. En omfattningskartläggning. Länsstyrelsen Stockholms län, 2015

Forsman, Malin och Korsell, Lars. Sexuell människohandel – en fråga om tillgång och efterfrågan. Rapport: 2008:24. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, Information och förlag. 2008.

Länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland (2016) Prostitution och människohandel för sexuella ändamål 2016: En omfattningskartläggning gällande Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland.

Länsstyrelsen Stockholm. Manual vid misstanke om människohandel - Skydd och stöd till människohandelsoffer. Rapport 2016:5. Stockholm: Länsstyrelsen Stockholm, 2016.

Nationellt centrum för kvinnofrid. Utnyttjande i prostitution. <http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/valdsut-satthet-och-sarskild-sarbarhet/utnyttjande-i-prostitution/> (Hämtad 2017-06-10)
SFS 1998:408. Lag om förbud mot köp av sexuella tjänster.

SOU 2010:49:55. Förbud mot köp av sexuell tjänst.

SOU 1995:15. Könshandeln.

Unizon (2016) Porr och prostitution- en rapport om utsatthet och efterfrågan http://unizon.se/sites/default/files/media/porr_och_prostitution_unizons_rapport_0.pdf (Hämtad 2017-09-20)

Waltman, M. (2010). "Rethinking Democracy: Legal Challenges to Pornography and Sex Inequality in Canada, Sweden and the United States," *Political Research Quarterly*, Vol. 63 (1):218-237

